

16. II. 1969

РАЗГОВОР СО СЛИКАРОТ АЛЕКСАНДАР ЈАНКУЛОВСКИ — ЦАНЕ

Нашiot уредник Петре Бакевски во разговор са уметникот Јанкуловски

МАКЕДОНСКИОТ ВАН ГОГ

МАКЕДОНСКИОТ современ сликар Александар Јанкуловски — Цане секако е познато име во македонската ликовна уметност. Тој зазема едно од централните места во македонскиот ликовен живот. Неговото сликарство е високо оценето, пред сè, во странство каде ги има добиено и најголемите признанија што може да ги добие еден сликар. Светскиот печат непрестано ја следи неговата креативна мок'. Светските галерии и музеи постојано му испраќаат покани за гостувања. Но, сигурно дека како голем парадокс, Александар Јанкуловски — Цане, токму овде, во Македонија, е најмногу оспорувач, би рекол отфрлан и игнориран. Како да (во овој момент на културниот живот во Македонија) не се сака да се погледа на вистинскиот успех на овој надарен уметник. Оваа наша забелешка се потврдува и со фактот што деновиве на Антологијата изложба на македонското сликарство, што е отворена деновиве во Белград, а во организација на Музејот за современа уметност во Скопје, сликарот Јанкуловски не е застапен.

Но, да дозволиме да зборува тој!

— Што е за тебе сликањето?

— Сликањето за мене не е техничка работа, поточно речено, не е тоа технолошки процес или дух на креација. Поточно, тоа е сведок на времето во кое живеаме. Во сликањето треба да се препознаат сите луг'е. Конкретно, јас ја согледувам опачината на животот.

— Рече дух на креација! Колку е тој дух силен, истраен, мок'ен, продолжителен?

— За мене креативниот дух е силен, мок'ен и истраен само тогаш кога она што го донесува како дух или креација на духот треба да биде долго, долго... да служи, да е функционален, да не претставува несреќен случај во некоја кошница.

— Дефинирај го, во овој случај, индивидуалниот дух?

— Индивидуалниот дух, односно духот на творецот, јас го признавам само тогаш кога пред себе и зад себе нема ни предходник ни наследник.

— Каква е твојата проекција на човекот како жива природа?

— Мене не ме интересира човекот како физичка конструкција или би рекол проекција. Јас не сакам исто така да ги сликам клепките, да речеме на еден чистач од улица или на некој музичар.

— Тогаш, образложете ја биолошката проекција на човекот?

— Мојот нерв к'е дојде или е дојден до израз само тогаш кога јас к'е го видам човекот како биолошко суштество. И, вака гледан — проектиран човекот на моето платно ми го обезбеди местото во светската енциклопедија на сликарството, со што рецензијата смета дека е нов правец во уметноста.

— Колку е благородна една таква широка „душа“?

— Сметам дека една таква широка „душа“ за мене како сликар е благородна само тогаш кога една слика, која сум ја насликал, натежнува многу повеќе на едниот тас од терезијата на животот.

— Согледувањето на опачината на животот не е ли прикриена визија на сегашноста?

— Да, секако!

— Тогаш, таа прикриена визија на сегашноста како ја согледува на платното?

— Всушност, таа за мене не е прикриена визија, зашто та живее во срцето и мислата на сите луг'е, туку тие, (како што ги викаат: „изродите“), таа визија ја донесуваат преку митот на сликата, односно колоритот на сликата и преопшатијата на инвенцијата.

— Претставуваш сликар кој донел нешто ново, специфично, одредено?

— Новината не е само во тоа што треба да биде новина. Новината во моите слики е проширена во технолошката градба на сликата, во начинот на колорирањето, во емотивноста, во борбата против случајноста, во духот на неповратната сигурност, во третманот.

— Дали мок'та на поднебјето е услов за неповрат на сигурност?

— Пред сè, тоа зависи од мисловната конструкција на творецот, зашто, кога к'е те притисне сонцето, ова, македонско, мораш да останеш здрав на својата мисла.

— Македонското сликарство има долга вековна традиција. Дали традицијата се закоренува во еден индивидуален креативен чин?

— Јас во моето сликарство, пред сè, традицијата ја почитувам, но и не се служам. Мене ни малку не ми користи, зашто таа не ми е патека по која треба да се движам, затоа што традицијата достигнала своја кулминација и секој кој што к'е се обиде да ја имитира, всушност и' чини само карикирање. Таа била силна тогаш кога се раѓала и била печат на времето во кое живеела. Ние мораме да ја исклучиме традицијата во моментот на творењето, зашто движејќи се по неа ние не напредуваме, туку се враќаме назад.

И така, не тргнувајќи од традицијата, уште во 1961 година јас бев прекретница во нашето сликарство, во нашата нова историја.

— Твоето сликарство во Македонија, ако смеам така грубо да се изразам, е игнорирано?

— Моето сликарство се роди тука, во Македонија. Се гледаше и беше гледано. Го наог'аше своето место, но и не, зашто судии на сликарството ми беа нашите „големи уметници“, кои, всушност, го донесуваат декадентниот ток на нашата уметност, оправдувајќи се пред стварноста дека се „големи“ судии. Спрема мене, она што треба да триумфира, к'е најде место и простор да ги замишља мислите на луг'ето тука и подалеку.

— Знам дека парадоксот е голем: најголемите признанија, како сликар, најпрво ги доби во странство?

— Точно е дека најголемите признанија што може да ги добие еден уметник, посебно јас, ги добив во странство. Меѓутоа, жалам што не сум машина или не сум оформена личност за хиперпродукција за да ги задоволам барањата.

— Кажми ми нешто за првите настапувања и за Вашиот успех во странство?

— Одисејата на мојот творечки и сликарски опус започна од уметничката галерија во Скопје и Битола за да се пресели во Амстердам, Париз, Лондон, Брисел, Сан Паоло и други. А врвот на таа одисеја се круниса во галеријата „Зуткет“ во Брисел. Таму, на свечениот дел од изложбата, присуствуваа најеминентни светски стручњаци по ликовна уметност, и познатите и најпознатите светски сликари во нашата епоха. Во исто време ми беше доделена титула за најголемо уметничко признание — Маестро. Тука се зачестија безброј покани и за други земји. Бев произведен за почесен гостин на некои градови, галерии и музеи во Белгија. Потврдата да биде поголема на овој момент, во исто време, во Детроит (Канада), се отвораше збирката на моите слики кои се наог'аа во Америка. Тогаш се најдов во центрот на вниманието на светскиот печат и мерен на светскиот кантар.

— Што забележуваше тогаш светската критика?

— Критиката, меѓу другото, забележуваше: „триесет годишниот македонски сликар Александар Јанкуловски — Цане на светот на уметноста и' донесе еден нов пра-

вец на сликарството, еден нов свет, една фортуна, една бура на времето што ние го живеаме. Цртежот на Јанкуловски и нервот дали не е достапен до Ван Гог. И дали е само Ван Гог сликар на сите времиња или се роди еден нов Ван Гог?“

— Деновиве, македонското современо сликарство доживува успех. Во Белград е отворена Антологијската изложба на македонското сликарство. Изненадувањето да биде поголемо, меѓу застапените сликари тебе те нема. Можеш ли да ја објасниш причината?

— Не бев согласен со организацијата на изложбата од Музејот на современата уметност во Скопје.

— Подолго време немаш излагано во нашата Република. Што можеме да очекуваме во иднина?

— За да се излага во нашата Република, треба прво да си исфабрикуван уметник, а друго, како што е познато во сите области на уметноста, се создадени живи кук'ни уметници и тие го чинат културниот живот во Републиката — напреден или не, не навлегувам! Имам ангажмани за во други земји, но верувајте, не сум печат за да напечатам слики, а друго, јас работам многу полесно и студиозно и е потребно подолго време за да направам слика. Моментално работам во спрумичкиот Народен театар, на ликовното обликување, кое спрема мене к'е претставува големо епохално дело, а по димензиите, најмонументално сликарство во земјата. Инцидентно сликам платно со кои треба од септември поново да тргнам по светот, односно да одговорам на поканите што досега ги одложував.

ПЕТРЕ БАКЕВСКИ